

Însemnări finlandeze

(septembrie 2019)

Premisă: Am uitat ca să vă spun că eu, atunci când am venit în Liceul Silvic, eram un tânăr inginer. Mama mi-a legat cu ațacă roșie, la încheitura mâinii stângi, o inimioară. - De ce, mamă? am întrebat-o. – Pentru că am aflat că cei din silvic sunt destul de răi și am auzit că au niște ochi ca de urs. Să nu care cumva să te deoache, dragul mamei. - Bine, mamă!

Argument: În anul 1977, pe când citeam *Istoria pădurii românești* a lui Constantin Giurescu, nicio clipă nu m-am gândit că o să văd vreodată pădurea finlandeză. Și acum îmi aduc aminte câteva fraze din prefața acestei cărți deosebite: "*Am văzut pădurea de brad, maiestoaasă, severă, pe cea de fag, filtrând lumina, pe cea de mesteacăn, grațioasă și veselă și am admirat, nu odată, varietatea, frumusețea și bogăția pădurilor noastre, primitive, în care omul se simte acasă, față de pădurea tăcută și tristă a nordului sau față de "iadul verde" al pădurilor ecuatoriale*" (p. 7). Cunoscutul istoric socotește, alături de Emil Pop, că ținutul românesc era acoperit în trecut în proporție de 70 % cu păduri. Ei, bine, imaginați-vă că în Finlanda pădurile ocupă astăzi 77 % din teritoriu, adică cu 7 % mai mult decât ocupa pădurea acum două mii de ani în ținutul geto-dacilor. Oricum, pinii și pădurile lor sunt ca în Ivan Șişkin, cunoscutul pictor peisagist itinerant, cu precizarea că aici, în centrul Finlandei, nu vezi nici un stejar și nici măcar un fag.

Aspecte de pe traseu: Toaletele aeroportului din Helsinki sunt nu numai *clean* dar îți cântă și privighetorile imediat ce intri pe ușă. Bineînțeles, este vorba de niște triluri preînregistrate, să nu fii stresat atunci când produci micțiunea. Mai mult, la intrare vezi sulurile de hârtie igienică clădite aici precum niște baloți de fân în așteptare. Sub panourile de afișaj din aeroporturi și din gări găsești chiar alfabetul Braille pentru cei nevăzători. Băile și saunele deserveșc spațiile în timp ce noi nu suntem în stare să amenajăm toalete la unele școli nici măcar în curte. În băi, lângă scoica de la WC este un *shower*. Sub ușă este un spațiu de 1 cm pentru aerisire și un *little spoon* pentru a culege săpunul lichid care ar putea curge și picura pe sub distribuitor. Tempere. Pădure de mesteacăn și molid cu pin. Căsuțe nordice, sobre și cumiți, modeste, din lemn vopsit în roșu vișiniu. Lacurile stau învelite în ceață la răsăritul zilei de zici că le fierbe apa. Transportul cu trenul este operat de concernul VR Group. Valtion Rautatiet înseamnă Căile Ferate de Stat, societate pe acțiuni deținută 100% de către statul finlandez. În Munich airport, la întoarcere, vedem ce scrie pe coșurile de gunoi. *Waste: We separate for you.* În plus, o lumânare trebuie stinsă în pișoarul din toaleta bărbaților. *Seif shoap*-urile și *handetouch towel*-urile – un fel de prosoape rulante – rămân plasate cumiți pe sub oglinzi. Am vegheat de seara până dimineața pe niște strapontine comode separate inteligent de căile de acces, cu toate că erau și cabine de dormit, bineînțeles, contra cost. În zona Porții L poți face și duș. Nemții ăștia propun o curățenie exemplară.

Ambianța pedagogică: Scorușii (*Sorbus aucuparia*) sunt mulți, și arată excepțional în roșu aprins. De asemenea, este foarte mult bășacăn sau pufuliță cum i se mai spune (*Epilobium angustifolium*) din care finlandezii fabrică miere. Am văzut simulatoare, ateliere mecanice, combine forestiere... N-am reușit să procur un manual pentru nivel de liceu așa cum aveau elevii prin sălile de clasă. Manuale noi, ediții color. Există aici niște insecte tipice pentru elan! Elanul mănâncă mugurii de pin și de sorb, pe care îi găsește delicioși, din plantații. Știuca - pike (*Esox lucius*) este foarte prezentă în lacuri. La fel bibanul - perch (*Perca fluviatilis*). Peștele *muikku* reprezintă mâncarea tradițională, un pește deosebit de maximum 25 cm (*Coregonus albula*). Trăiește în lacuri adânci sau medii care îi sunt indispensabile pentru supraviețuirea speciei. Motivul pentru care acești pești sunt foarte greu de observat este modul lor de viață, departe de maluri, la adâncimi mari și variabile, deplasându-se pentru a urmări planctonul, care constituie de altfel principala lor hrană.

Aspecte din teren: Cu o hartă artizanală pe care o folosea directorul am găsit șantierul școlii unde elevii fac practica. Școala are 1000 ha de pădure în proprietate, cumpărată de statul finlandez și oferită consorțiului. Drumurile forestiere sunt impecabile. Cum reușesc asta? Există 5-6 școli de acest fel în întreaga Finlandă. Atenție! Atunci când lucrați pe cont propriu trebuie să aveți nu numai numărul de telefon al partenerilor ci și o hartă convenabilă cu împrejurimile.

Lucrări practice: curățiri în plantație de molid, cu 2 profesori la câte 10 elevi. Elevii ascultă cu atenție explicațiile competente. Tot ce este foios (*Salix*, *Betula*) se taie. Mesteacănul nu-i promovat din cauza prețului de exploatare. Doar la prima răritură se obține lemn de lucru, pentru celuloză. Piața de probă cu raza = 4 m > 50 ari > se multiplică cu 200 pt. a trece la ha. Baston de 1,78 m > 10 ari > 1000 pt. ha > operatorul (adică elevul) face verificarea singur. Asta înseamnă conducerea de sine a clasei. Arto Vettenranta, profesorul finlandez aflat în teren, a fost reținut la început ca să ne primească deoarece nu era un bun comunicator în limba engleză. Dar cei câțiva termeni tehnici în limba finlandeză preluați din *Dicționarul Forestier European* au contribuit la o apropiere acceptabilă a celor două echipe pedagogice aflate față în față. Toți profesorii au ecuson și nu se prezintă, nici nu-și declină identitatea. Aici uneori noțiunile inițiale pot fi minimale. Elevii trebuie să știe că cel cu acele mai lungi este pinul și cel cu acele mai scurte este molidul. Restul caracterelor toți elevii trebuie le descopere pe cont propriu.

Mărci întâlnite - trademark: Suunto (folosit atât ca hipsometru cât și ca relascop Bitterlich), Velmet, Komat'su, John Deer, Timberjack, Ponsee (Fox, Beaver, Cobra, Skorpio)... Motoferăstraie și motoagregate Stihl. Se pare că Husqvarna nu este căutată aici.

Atelierul mecanic: Garajul este vechi, din 1970, și funcționează în condiții rele - *bad conditions*, iar elevii repară o mașină Dacia, marcă noastră reușind să pătrundă până în Finlanda.

Parcul Național Isojärvi, cu 120 m altitudine. Salcie-urechiată (*Salix aurita*). Rozmarin-sălbatic (*Ledum palustre*) - fin. *suopursu* > plantă de turbării mlaștini, odinioară semnalată la noi în Muntele Postăvarul și Puciosul (Ciuc) și la Sighet. Dat dispărut. Diadema-munților (*Trientalis europaea*) - *chickweed-wintergreen*, *arctic starflower* - *tähtikukka* - plantă răspândită în emisfera nordică în locuri mlaștinoase. Se observă mestecenii subțiri, ca niște prăjini lungi, curbate de zăpadă. *Beavers in the rivers*: castorii nimeresc mereu direcția de doborâre a arborilor, la fix.

Plantele invazive: lupin (*Lupinus angustifolius*) - plantă de origine mediteraneană, dar ar putea fi vorba și de o varietate de lupin american, măceș (*Rosa rugosa*) - originară din Asia de Est, troscotul-japonez (*Polygonum cuspidatum* sau *Phallopia japonica*, dacă nu cumva este *Polygonum sachalinense*). Ambrozia (*Ambrosia artemisiifolia*) nu-i deloc prezentă aici.

Idei reținute: *Vocational education and training. Teacher and coach in the class room and a motto: Make today a smiley day! Bachelor* - licențiat. *I like to teach* (Jari Jarvenranta). *No dead-ends in the education system. Compulsory education* - școală obligatorie. *National core curricula*. Elevi de la 16 la 60 de ani pot fi în aceeași clasă. Dacă vrei să-ți alegi un program de studii sau o specializare statul îți plătește studiile. La noi de la 19 ani în sus trebuie să îți le plătești studiile personal. *To be different is very hard* (Jari Jarvenranta) Totuși, școala finlandeză este cu totul diferită față de ce este și față de ce știm noi în școala românească. *Hell think he!*

Specificul local: *Summer house with sauna*. Trolii, ștrumfii buni vin la sauna afumată - *smoke sauna*. Astfel finlandezii pun prăjiturile sub molid ca ștrumful să aibă ce mânca și să le păzească și casa. Gardul - *typical fence* - este confecționat dintr-un fel de răzlogi de ienupăr. Clupa finlandeză tradițională are brațele curbate. Arto Passilina este un celebru scriitor silvic tradus și în limba română. Proverb finlandez: Să te duci la closet acolo unde ai posibilitatea și să mănânci tot ce îți se dă (Jari Jarvenranta, directorul școlii, ne spune că îl știe de la taică-său).

Glosar de cuvinte-cheie român-englez-finlandez

Română	Engleză	Finlandeză
Mediu		
codru	high forest	siemensyntyinen metsä
crâng	coppice	vesakko
pădure	forest	metsä
pădure virgină	virgin forest	aarnimetsä
Arbori și plante		
afin (<i>Vaccinium myrtillus</i>)	blueberry	mustikka
arbore	tree	puu
arbore doborât de vânt	wind-felled tree	tuulen kataama puu
arin-alb (<i>Alnus incana</i>)	alder	harmaaleppä
coajă	bark	kuori
ienupăr (<i>Juniperus c.</i>)	juniper	kataja
îngălbenirea frunzelor	fall colors	ruska
lemn	wood	puu
lemn de lucru	merchantable timber	ainespuu
merișor (<i>Vaccinium. v.-i.</i>)	cowberry	puolukka
mesteacăn (<i>Betula pendula</i>)	birch	koivu
molid (<i>Picea abies</i>)	spruce	kuusi
mugure	bud	silmu
pin (<i>Pinus sylvestris</i>)	pine	mänty
plop-tremurător (<i>Populus t.</i>)	aspen	haapa
pufuliță (<i>Epilobium. a.</i>)	willow herb	kukka
salcie (<i>Salix caprea</i>)	willow	paju
scoruș (<i>Sorbus aucuparia</i>)	rowan, mountain-ash	pihlaja
Animale		
castor (<i>Castor fiber</i>)	beaver	hauste
căprior (<i>Capreolus c.</i>)	roe deer	peura
elan (<i>Alces alces</i>)	moose, elk	hirvi
iepure (<i>Lepurus europaeus</i>)	hare	jänis
jderul-flămânzilă (<i>Gulo gulo</i>)	wolverine, glutton, carcajou	ahma
lup (<i>Canis lupus</i>)	wolf	susi
mistreț (<i>Sus scrofa</i>)	wild boar	villisika
râs (<i>Lynx lynx</i>)	lynx	ilves
ren (<i>Rangifer tarandus</i>)	reindeer	poro
urs-brun (<i>Ursus arctos</i>)	brown bear	ruskea karhu
vânat	game	metsänriista
Pești		
biban (<i>Perca fluviatilis</i>)	perch	ahven
păstrăv-argintiu (<i>Coregonus</i>)	vendace	muikku
știucă (<i>Esox lucius</i>)	pike	hauki

Măsurători		
arboret	stand	metsikkö
buștean	sawlog	sahatukki
clupă	caliper	mittasakset, kaulain
dendrometru	hypometer	puun pituusmittari, hypometri
diametru	diameter	läpimitta
înălțime	height	korkeus
lungime	length	pituus
metru cub	cubic meter	kuutiometri
metru ster	meter-sized	metrinkokoinen
pantă	slope	rinne
suprafață de bază	basal area	pohjapinta-ala
vârstă	age	ikä
Lucrări practice		
cal	horse	hevonen
cepuire	delimb	karsia
curățiri	cleaning	raivaus
doborâre, tăiere	fellng, throwing	kaato
hartă	map	kartta
lanț	chain	ketju
rărituri	thinning	harvennus
secționare, retezare	crosscutting	katkominen
Mașini		
combină forestieră	harvester	hakkuukone
ifron	endloader	takakuormaaja
motoferăstrău	chainsaw	moottorisaha
tractor articulată forestier	skidding tractor	juontotraktori
transportor	forwarder	ajokone
trusă de prim ajutor	first-aid kit	ensiapupakkaus

DEX conjunctural:

Saună (cuv. finlandez) s. f. Tip de baie practică (inițial în țările nordice) într-o încăpăre cu aer supraîncălzit (70°-80° C) și cu aburi, urmată de o răcire bruscă (dușuri sau plonjare în apă rece). Stimulează aparatul circulator și respirator. (sursa: DEX)

Răzlog s. m. E: vsl **раслогъ**] (Reg) **1** Bucată lungă de lemn sau despicătură din trunchiul unui copac întrebuințată la îngrădituri. **2** Scândură groasă Si: *dulap***2**. **3** (Trs; lpl) Scânduri lungi de 1 m, scobite pentru a intra una în alta și care se pun pe podul casei. **4** (Trs; lpl) Șindrile care nu se îmbucă. **5** (Mun) Stănog. **6** Împletitură făcută din nuiete sau din scoarță de tei, întrebuințată în loc de funie. **7** Strungă. (sursa: DEX)